

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PRAMENY EVROPSKÉHO PRÁVA

Autor práce: Martin Veleta
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. Danuše Peterková
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

V Hořicích 10. srpna 2011

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Danuši Peterkové za cenné rady, připomínky a odborné vedení při zpracování bakalářské práce.

ABSTRAKT

VELETA, M. Prameny evropského práva: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011, 50 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Danuše Peterková

Klíčová slova: Evropské právo, Prameny evropského práva, Instrukce EU, judikáty ESD

Práce analyzuje Evropské právo od jeho vzniku tj. od druhé poloviny 20. st. až do současnosti. Zaměřuje se na právní základy Evropy, jako jsou zřizovací smlouvy, směrnice, nařízení aj. dále popisuje instituce EU jako nedílnou součást celku ES a determinuje jejich postavení a význam pro evropské právo. Vyzdvihuje nutnost společné Evropy jako konkurenceschopného, bezpečného prostředí, pro do další rozvoj evropského regionu. S odkazy na základní teze o společné Evropě se věnuje postupu evropské integrace přes její poslední stupeň tolik diskutovanou Lisabonskou smlouvu

ABSTRACT

VELETA, M. Sources of european law : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011, 50 p. Supervisor : Mgr. Danuše Peterková

Key words: European law, Sources of european law, EU institutions, decision ECJ

This bachelor thesis analyses European law from its beginning it means from the second half of 20th century until now. Points on law basic of Europe like a basic Treaty, directives, regulations and others. Next task this thesis describe EU institutions like an indispensable thing of European Communities (EC) and determined their space and meaning for European law. Existence point Europe like competitive, safety space for next development of European region. With heritage of basic thesis about a joint Europe devotes procedure of European integration also across last so much debated Treaty of Lisbon.

OBSAH

Úvod.....	8
1 Právní systém společenství	9
1.1 Pramen práva.....	9
1.2 Právo Evropských společenství vs. Právo EU	9
1.2.1 Princip subordinace	10
1.2.2 Princip nadstátnosti	10
1.3 Organizační struktura Evropského Společenství	11
1.3.1 Evropský parlament	12
1.3.2 Rada Evropské unie.....	15
1.3.3 Evropská rada.....	17
1.3.4 Evropská komise	18
1.3.5 Evropský soudní dvůr	19
1.3.6 Soud první instance	20
1.3.7 Účetní dvůr.....	21
1.3.8 Evropská centrální banka	21
1.3.9 Další pomocné orgány.....	23
1.3.10 Evropská investiční banka.....	23
2 Primární právo	24
2.1 Zřizovací smlouvy.....	24
2.2 Subsidiární smlouvy.....	27
2.3 Akty zástupců členských států	28
2.4 Normotvorba	28
3 Sekundární právo.....	29
3.1 Druhy aktů.....	29
3.1.1 Nařízení	30
3.1.2 Směrnice.....	30
3.1.3 Rozhodnutí	31
3.1.4 Doporučení a stanovisko	31
3.1.5 Jiné sekundární předpisy	31
3.2 Proces přijímání a revize sekundárního práva EU	32
4 Terciální právo.....	33

5	Obecné právní principy	34
5.1	Platnost	34
5.2	Závaznost	34
5.3	Uveřejnění a účinnosti.....	34
5.4	Formální náležitosti právních aktů.....	35
5.4.1	Označení.....	35
5.4.2	Právní základ, odůvodnění a odkazy.....	35
6	Systém právní ochrany. Judikáty ESD	36
6.1	Řízení o porušení smlouvy.....	36
6.2	Žaloba na neplatnost	37
6.3	Žaloba na nečinnost.....	38
6.4	Žaloba o náhradu škody	39
6.5	Žaloby zaměstnanců.....	39
6.6	Řízení o opravných prostředcích.....	39
6.7	Předběžná právní ochrana	40
6.8	Řízení o předběžné otázce.....	40
6.9	Odpovědnost členských států za porušení práva Společenství	41
6.10	Odpovědnost členských států za právní akty a za nečinnost.....	42
6.11	Odpovědnost za porušení práva Společenství národními soudy.....	43
7	Postavení práva ES a členských států	44
7.1	Zásada přímého účinku	44
7.1.1	Druhy přímého účinku	45
7.1.2	Přímý účinek směrnic.....	45
7.2	Zásada nadřazenosti EP.....	46
	Závěr.....	48
	Seznam použitých zdrojů	49
	Seznam použitých zkratk.....	50

Úvod

Evropské právo se neustále vyvíjí obrovským tempem, nové nařízení, směrnice, judikáty ESD se promítají do života všech občanů ES. Pro mnohé je pojem Evropské právo pouze dalším právem, kterým by se měli zabývat. Přesto právo EU či ES ovlivňovali a ovlivňují životy všech a nová rozhodnutí či nálezy ESD budou mít vliv i na vývoj národních práv to v souvislosti nadřazenosti práva EU. Rozsáhlost tématu je obrovská a proto se zaměříme na nedůležitější termíny, mezníky a rozdíly mezi národními právy, tak abychom zachytili podstatné záležitosti. ČR je součástí EU od 1. 5. 2004, z toho vyplývá i skutečnost.

Cílem není napsat několika svazkovou encyklopedii, ale předat nejdůležitější informace v přehledném, uceleném balení. Teze o společné Evropě, o volném trhu vznikají po druhé světové válce jako reakce na ožívání ekonomik a hledání usnadnění obchodování mezi státy, odstraňováním bariér, cel a dalších překážek. Samozřejmě vše musí být vždy podloženo právním rámcem. V roce 1950 byly tyto teze sděleny v tzv. Schumanovou deklarací, kde tehdejší ministr zahraničí Robert Schuman nabídl Německu i ostatním západoevropským zemím vytvoření společného trhu, jenž by se stal protiváhou ostatním ekonomickým seskupením jako USA či SSSR.

1 Právní systém společenství

1.1 Pramen práva

Pramenem práva se obecně rozumí formy, v nichž je determinováno objektivní právo. Objektivní právo je chápáno v systému evropské legislativy jako právní normy, tj. obecně závazná pravidla chování. V určité podobě jsou však obsahem práva i akty aplikace práva. Prameny evropského práva se diferencují od pramenů ostatních právních systémů v otázkách tvorby, resp. uzákonění a tedy zejména v tom, kdo právní normy emituje a dle jakých pravidel jsou normy validovány. Prameny evropského práva jsou charakterizovány platností a účinností právních norem a otázkách vzájemných poměrů právních norem.

1.2 Právo Evropských společenství vs. Právo EU

Evropská společenství byla a jsou asociací států, která má svou nezávislou autoritu, svá suverénní práva a právní řád, jímž se podřizují jak zúčastněné národní státy, tak i jejich občané. Tyto pravomoci však mohou Společenství vykonávat jen v těch oblastech a formách, které jim dobrovolně schválily zúčastněné státy. Společenství si vytvořilo svůj vlastní právní systém, tzv. Community Law též zvaný *droit communautaire*, který nepatří ani do vnitrostátního právního systému členských států, ani do práva mezinárodního. Právo ES najdeme pouze v prvním pilíři Maastrichtského chrámu a je označováno jako komunitární právo.

Struktura Evropské unie je znázorňována jako chrám, jehož základem jsou tři pilíře. Místo v prvním pilíři je vyčleněno ES, v druhém pilíři najdeme společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a místo ve třetím pilíři patří policejní a justiční spolupráci v trestních věcech. Tato chrámová konstrukce vznikla na základě Maastrichtské smlouvy, platnost této smlouvy je od listopadu 1993.

Vzhledem k tomu, že věcná působnost Evropského hospodářského společenství překročila ekonomický rámeček, bylo toto Společenství Maastrichtskou smlouvou přejmenováno na Evropské společenství.¹

¹ TÝČ V. *Úvod do mezinárodního a evropského práva*. Brno : MU Brno, 2007. 52 s. ISBN 978-80-210-4253-7

Mezinárodní právo je – v případě tvorby právních norem – nadřazeno vnitrostátním normám, tj. legislativci musí při tvorbě norem vnitrostátního práva respektovat ustanovení státem přijatých norem mezinárodního práva (především mezinárodních smluv). V této souvislosti je nutno se zmínit i o právu EU. Toto právo se dělí – stejně jako jiné na:²

- Komunitární právo (primární právo).
- Unijní právo (sekundární právo).

1.2.1 Princip subordinace

ES vybuďovalo své právo na principu subordinace, tedy služební podřizivosti. Právo ES je přenášeno do právních systémů členských států, v souladu s platným právem ES.

1.2.2 Princip nadstátnosti

Princip nadstátnosti též nazývané supranacionality. ES je vybudováno na tomto principu: je v protikladu se základní zásadou MPV, zásadou svrchované rovnosti států, neexistuje tedy žádná moc nadřazená státu. Duchovní otec myšlenky nadstátní organizace byl Jean Monnet. Členem nadstátní organizace se stát stává dobrovolně, na základě mezinárodní smlouvy a přenesení část svých svrchovaných práv na tuto organizaci. Zde je vidět tzv. delegace svrchovaných práv a v tomto rozsahu se státy podřizují - tj. i proti své vůli. Organizace s vlastní svrchovaností, která stojí nad členskými státy, je vybavena určitými pravomocemi vůči těmto státům.

Jednoduše řečeno, princip bezprostředního účinku říká, že právní předpisy ES se automaticky stávají právem každého členského státu. A když se právní předpis ES dostane do konfliktu s národními, regionálními nebo místními právními předpisy, pak jsou podle principu nadřazenosti vynutitelná jen ustanovení práva ES.³

² SPIRIT M, *Úvod do studie práva*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2010. 43 s. ISBN 978-80-247-3290-9

³ BALDWIN R., WYPLOSZ CH. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2008. 75 s. ISBN 978-80-247-1807-1

Znaky supranacionality jsou shrnuty v těchto bodech:

- Společenství nejsou pouhým souhrnem členských států – mají vlastní zájmy a vůli projevovanou svými orgány s autonomním postavením. Tato vůle se vytváří buď nezávisle na členských státech (Komise, ESD) či na principu většiny (Rada), tedy i na vůli členských států, které jsou rozhodnutími vázány.
- Pravomoci v legislativní, výkonné a soudní moci nevykonává stát, ale ES a to v těch oblastech, kde došlo k delegaci.
- Orgány EU a ES tvoří normy, které jsou samostatným a svébytným systémem práva.
- Adresáty norem jsou právnické osoby i fyzické osoby na území členských států.
- Realizace soudní ochrany přísluší ESD, vnitrostátní soudy aplikují právo ES a EU také.
- Finanční samostatnost, vlastní zdroje příjmů, rozsáhlá autonomie (narozdíl od OSN).

1.3 Organizační struktura Evropského Společenství

Orgány ES jsou děleny do dvou skupin:

- a) základní orgány,
- b) nápomocné a konzultativní orgány.

Mezi základní orgány ES patří: Evropský parlament, Rada ministrů (Rada EU), Evropská komise, Účetní dvůr (dvůr auditorů) Evropská rada (fórum hlav států a vlád).

Mezi nápomocné a konzultativní orgány patří: Hospodářský a sociální výbor, Výbor regionu, Evropská a investiční banka.

Orgány Společenství mají pravomoci vůči členským státům a jejich subjektům. Na rozhodování se musí podílet rovným dílem jak orgán, který reprezentuje zájmy Společenství, tak orgán prosazující zájmy členských států, proto byla vytvořena koncepce Komise – Rada. Úkolem Společenství je vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie dále pak uskutečnění společných politik. Věcná působnost Společenství si klade za cíl odstranění cel a kvantitativních omezení, společná obchodní politika navenek, vnitřní trh, společná zemědělská politika, doprava atd., nenarušování

hospodářské soutěže, sbližování právních předpisů, snaha o měnovou a hospodářskou unii.

1.3.1 Evropský parlament

První zmínku nenalezneme v zřizovacích smlouvách, avšak obdobný orgán nesl označení „Shromáždění“, původně nebyly přímé volby, ale členy byly osoby delegované vnitrostátními parlamenty, tehdy jen kontrolní pravomoc. EP jak ho známe dnes, můžeme mapovat od roku 1962. V roce 1976 proběhly i přímé volby poslanců, poprvé se konaly 1979 s funkčním obdobím 5 let v každé zemi dle národních volebních předpisů.

SLOŽENÍ EP:

Dnes má EP 736 poslanců. Nejprve byli poslanci EP složeni z poslanců národních parlamentů, nyní se EP skládá ze zástupců lidu. EP je jednokomorový, v čele stojí předseda a místopředsedové, působí zde 20 stálých parlamentních výborů a je možné zřídit ad hoc dočasné vyšetřovací výbory. Kromě stálých výborů se zřizují dle čl. 193 dočasné vyšetřovací výbory. Z minulosti můžeme jmenovat vyšetřovací výbor, který r. 1996 zkoumal kauzu tzv. nemoci šílených krav ve Velké Británii. Volby probíhají v jednotlivých členských státech podle jejich vlastních volebních zákonů, neboť společná komunitární úprava evropských voleb neexistuje, EP však dohlíží a také ověřuje platnost voleb v jednotlivých členských státech. To jak jsou jednotliví poslanci odměňováni, spadá do kompetence národního zákonodárství, a protože jsou v každé členské zemi zákony jiné, jsou tedy i velké rozdíly v tomto odměňování.

HLAVNÍ PRAVOMOCI EP:

- *Spolurozhodovací pravomoc:* ta byla zavedena maastrichtskou smlouvou o EU, proto ji řadíme k novým pravomocím. EP se někdy účastní na přijímání aktů sekundárního práva společně s Radou. Souhlas EP je pak nezbytný.
- *Účast v legislativním procesu mimo spolurozhodování:* je konzultativním orgánem Rady, poskytování stanovisek, které jsou právně nezávazné, v rámci kooperační procedury jsou také nezávazné, ale nevyžádání stanoviska může mít za následek neplatnost aktu.
- *Účast na projednávání rozpočtu Společenství.*

- *Návrh rozpočtu* na následující rok se předkládá vždy do 5. října Parlamentu, který má právo navrhopvat jeho změny. Může přímo ovlivňovat obligatorní výdaje v navrhovaném rozpočtu, přičemž hlasování probíhá kvalifikovanou většinou. Do ostatních výdajů, kde se hlasuje již většinou prostou.
- Evropský parlament s pomocí Evropského účetního dvora neustále ověřuje, zda je rozpočet spravován účinným způsobem, a dbá na to, aby případná zpronevěra byla potírána. Evropská komise a ostatní orgány Unie musí každoročně prokazovat, že správně použily peníze Společenství, které dostaly k dispozici: jde o tzv. postup „udělování absolutoria za plnění rozpočtu“. Komise musí zohlednit doporučení, která v tomto směru učiní poslanci.⁴
- *Právo vyslovení nedůvěry EK* - hlasuje se po 3 dnech od podání návrhu. A to veřejně, pro vyslovení nedůvěry je třeba dvě třetiny hlasů. K vyslovení nedůvěry Komisi dosud nikdy nedošlo. Na základě hlasování o důvěře v únoru 1999 však tehdejší Komise odstoupila sama.
- *Interpelační právo EP vůči Komisi* - každý poslanec může dávat otázky Komisi i Radě.

Další pravomoci zavedené SEU:

- *Schvalování předsedy a dalších členů Komise*
- *Vyšetřování vad při implementaci práva Společenství*, kde Parlament může ustanovit na návrh čtvrtiny poslanců dočasný vyšetřovací výbor. Tento výbor však nemůže zasahovat do pravomoci jiných orgánů a nemůže se zabývat záležitostmi, které jsou předmětem řízení před Soudním dvorem.
- *Petiční právo*. Podle čl. 194 SES může každý občan Unie a každá FO s bydlištěm (PO se sídlem) na území Unie podat Evropskému parlamentu petici ve věci, která spadá do působnosti Společenství a která se těchto osob přímo dotýká
- *Právo jmenovat Ombudsmana* (dle čl. 195 SES). Ombudsman je zmocněn přijímat stížnosti od občanů Unie a osob s bydlištěm či sídlem v Unii, a na to činnost orgánů Společenství. Ombudsman provádí tzv. šetření a zjistí-li oprávněnost stížnosti, postoupí věc orgánu, jehož se týká. Oslovený orgán má povinnost do tří měsíců odpovědět a ombudsman na základě odpovědi podává report Evropskému

⁴ EVROPSKÁ SPOLEČENSTVÍ. *Evropský parlament*. Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2008. 12 s. ISBN 928-232-283-1

parlamentu, dotčenému orgánu a stěžovateli hlasů

FUNGOVÁNÍ:

EP přijímá vlastní jednací řád. Z tohoto jednacího řádu a také z primárního práva vyplývá postavení politických klubů, řídicích orgánů, ale také to jak má EP v určitých stěžejních situacích jednat.

A) Řídící orgány můžeme rozdělit na:

- Předsednictvo – tvoří ho předseda a čtrnáct místopředsedů, kteří jsou do své funkce zvoleni EP. Tito členové jsou vybíráni z řad EP a jsou voleni na dobu dvou a půl roku.
- Předseda – jeho hlavní náplní práce je řídit EP, má také důležité organizační a vztahové (vyjednávací) funkce. S jinými orgány vytváří meziorgánové dohody)
- Předsednická konference – tato konference je tvořena předsedy politických klubů a předsedou EP. Jejím úkolem je organizace práce EP.

B) Politické skupiny

Tyto politické skupiny vznikají z toho důvodu, že jednotliví poslanci se neshromažďují podle národnosti, ale na základě politických názorů. Tvorba politických skupin je podmíněna jednacímu řádu, který stanovuje, že politická skupina může vzniknout pouze při minimální počtu 25 poslanců z nejméně ¼ členských států. Je také zakázáno, aby jeden člověk byl členem více politických skupin.

Celkem je 7 politických skupin:⁵

- Evropská lidová strana a evropští demokraté,
- Progresivní aliance socialistů a demokratů v EP,
- Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (liberální frakce ALDE),
- Zelení/Evropská svobodná aliance,
- Evropská konzervativní a reformní skupina,
- Konfederace Sjedenocná evropské levice/Severská zelená levice,
- Evropa svobody a demokracie.

⁵ SVOBODA P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. 49 s. ISBN 978-80-7400-313-4

C) Výbory

EP má své stále výbory a specializované komise. Rozhodnutí EP vyplývá vždy ze zpráv výborů a komisí. EP může také zřídit dočasné komise.

D) Zasedání, schůze a rozpravy

EP zasedá jednou ročně a to vždy druhé úterý v březnu. K mimořádnému zasedání může dojít tehdy, pokud o to požádá většina členů, popřípadě na žádost Rady nebo Komise. Tyto zasedání probíhají obvykle ve Štrasburku. Některé další schůze a zasedání se na základě vůle poslanců konají také v Bruselu.

Rozpravy probíhají veřejně, pouze v některých případech je tomu jinak, a to tehdy pokud se EP rozhodne jinak. Ve většině případů závisí rozhodnutí EP na absolutní většině odevzdaných hlasů. Hlasování probíhá na základě zvednutí ruky, tudíž jde o hlasování osobní. Jiné hlasování (např. tajné) je možné pouze pokud, je tak stanoveno v jednacím řádu.

1.3.2 Rada Evropské unie

Dříve označovaná jako Rada ministrů. Je orgán, v němž jsou zastoupeny členské státy a který prosazuje jejich zájmy. Členské státy jsou zastoupeny v Radě na ministerské úrovni tzn. příslušní resortní ministři členských států EU. Termín všeobecná rada je používán při projednávání obecně politických otázek – např. ministři zahraničních věcí). Není to permanentní orgán.

SLOŽENÍ:

Rada se skládá z tolika počtů členů, jaký je počet členských států. Proto, aby se člověk mohl stát zástupcem vlády, musí splňovat určité požadavky (např. musí být schopen vykonávat hlasovací právo, aj.).

FUNGOVÁNÍ:

- Předsednictví – probíhá tzv. rotační systém. Členské státy se střídají v 6 měsíčních intervalech, utváření tzv. trojky (předsedové minulý, současný, budoucí) – k zachování kontinuity, vždy jeden z velké země. Pořadí států je stanoveno Smlouvou o Evropské unii. Předsednická země jedná jménem EU a ES ve vnějších vztazích

- Jednání – počet zasedání rady je spojen s počtem návrhů předsedou nebo členů Rady či Komise. Jednání se totiž koná na základě návrhů. Stanovení obsahu jednání je na předsedovi tento obsah pak musí ale schválit Rada. Jednání Rady probíhá ve dvou částech – veřejné a neveřejné.
- Hlasování – hlasování probíhá na základě zvednutí ruky. Rozhodnutí Rady jsou utvářena na základě kvalifikované většiny jejích členů.
Kvalifikovaná většina – tzn. vážené hlasování. Toto hlasování se řídí určitými pravidly.

V komplikovaném systému hlasování Rady při přijímání rozhodnutí se odráží derogace principu svrchovanosti států. Omezení suverenity členských států dovoluje přijímat kvalifikovanou většinou rozhodnutí závazná pro všechny členy.

Systém váženého hlasování pak umožňuje jednotlivým státům uplatňovat vliv úměrný jejich velikosti.⁶

Jednomyslná rozhodnutí jsou používány tam, kde je zájem na tom, aby rozhodnutí nebylo v rozporu s vůlí některého členského státu. Jednomyslnost je myšlena, že nebyl žádný záporný hlas.

Rozhodování kvalifikovanou většinou je kombinováno s váženým hlasování, s tím, že každý stát má stanovený počet hlasů.

PRAVOMOCI:⁷

- kontrola,
- legislativa,
- jmenování,
- správní funkce,
- vnější vztahy,
- rozpočet.

⁶ TÝČ V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. vyd. Linde Praha, 2004. 43 s. ISBN 80-7201-478-1

⁷ SVOBODA P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. 43 s. ISBN 978-80-7400-313-4

1.3.3 Evropská rada

Zasedání mají tradiční označení evropský summit.

SLOŽENÍ:

Evropská rada je tvořena nejvyššími představiteli členských států, a to buď prezidentem, nebo předsedou vlády a dále předsedou ER a předsedou komise.

FUNGOVÁNÍ:

Schůze ER se konají 2x za půl roku, není výjimkou ani mimořádné zasedání. Jednání připravuje, vede a svolává jen předseda ER, který je volen kvalifikovanou většinou a to na období 2,5 roku v délce trvání maximálně dvou období po sobě.

PRAVOMOCI:⁸

Pravomoci ER můžeme hledat jak v oblasti politické tak také v oblasti institucionální.

- Politické pravomoci ER jsou
 - dávat EU „nezbytné podněty pro její rozvoj“ a vymezovat její obecné politické směry a priority,
 - založení společné obrany,
 - řešit citlivé spory, které se nepodařilo vyřešit v Radě,
 - rozhodovat o využití přechodových klauzulí,
 - o přechodu od jednomyslnosti ke kvalifikované většině pro hlasování v Radě,
 - rozhodovat o porušování hodnot EU některým členským státem,
 - stanovit kritéria pro přistoupení dalších států do EU,
 - změnit statut některých území.
- Institucionální pravomoci ER jsou:
 - určit složení EP,
 - rozhodovat o rotaci předsednictví v Radě,
 - rozhodovat o ustavení specializovaných formací Rady (např. finance, zemědělství apod.),
 - navrhnout osobu předsedy Komise a jmenovat Komisi,
 - jmenovat prezidenta, viceprezidenta a další členy Výboru ředitelů ECB.

⁸ SVOBODA P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. 38 s. ISBN 978-80-7400-313-4

1.3.4 Evropská komise

EK je nadnárodní orgán, který zastupuje veškeré zájmy evropské integrace. Proto se odlišuje od EP i od Rady. Evropská komise sídlí v Bruselu.

SLOŽENÍ:

EK je tvořena komisaři tj. zástupci členských států. Podmínkou pro vytvoření EK je to, že každý členský stát musí mít alespoň jednoho komisaře, ten nezastupuje národní zájmy, ale zájmy Společenství.

Funkční období, na které jsou komisaři voleni, je pět let. Jednotlivý členové EK mohou být voleni opakovaně.

EK je zcela nezávislý orgán na členských státech, protože komisaři nesmějí realizovat pokyny od žádné vlády ani jiných orgánů členských států

Postup pro jmenování: první krok, který je potřeba udělat je dohodnout se s EP na osobě předsedy komise, tato osoba se stává předsedou pouze v případě, že ho EP schválí absolutní většinou, pokud je zvolen předseda komise, dohodne se s ním Rada na jmenování dalších členů EK. Celé složení EK a stávajícího předsedu znovu musí schválit EP, pokud je složení schváleno, tak ER jmenuje kvalifikovanou většinou Evropskou komisi.

FUNGOVÁNÍ:

EK je dělena na 24 generálních ředitelství. Je zaměstnavatelem cca 2/3 všech trvalých úředníků EU. Úkolem komisařů je ten, že zodpovídá za svůj resort. Jednotlivé schůze neprobíhají v řádných termínech, konají se na základě svolání předsedy a jednání je neveřejné.

Rozhodnutí komise je dáno tím, jak se rozhodne absolutní většina jejích členů. Členové se mohou rozhodovat třemi způsoby:

- písemně,
- ústně,
- na základě pověření.

PRAVOMOCI:

- legislativní pravomoc – předkládá výlučně návrhy legislativních aktů a dalších opatření zejména Radě. EK může být také vyzvána k napsání návrhu EP nebo Radou,
- normativní pravomoc – pokud je zmocněna Radou, může vydávat prováděcí a delegované akty,
- kontrolní pravomoc – jedním z hlavních úkolů EK je dohlížení zda jednotlivé členské státy, tak i jejich subjekty, dodržují práva EU. Pokud EK zjistí, že tomu tak není, tak podává žalobu,
- vztahy navenek – zastupuje Společenství, sjednává mezinárodní smlouvy, navazuje a udržuje styky s jinými státy.

1.3.5 Evropský soudní dvůr

SLOŽENÍ:

Soudní dvůr je skládá ze soudců a generálních advokátů. Podle počtu členských států je stanoven i počet soudců tzn., že každý členský stát musí mít jednoho soudce. Funkční období soudců a generálních advokátů, vyplývá ze společné dohody vlád členských států a je tedy stanoveno na šest let. Pravidelně po třech letech dochází k obměně Soudu. Soudci také volí na dobu třech let předsedu Soudu.

Soudci jsou vybíráni z osob, které poskytují záruky nezávislosti a které splňují požadavky nezbytné k výkonu nejvyšších soudních funkcí v jejich zemích nebo jsou obecně uznávanými znalci práva. Soudce nemůže vykonávat po dobu své funkce žádnou jinou politickou nebo administrativní činnost, ať placenou nebo neplacenou. Může však vykonávat činnosti jiné, které jsou s funkcí soudce slučitelné, např. přednášet na vysoké škole či publikovat.⁹

FUNGOVÁNÍ:

Fungování, rozhodování a organizování Soudu je vázáno na jednotlivé smlouvy (např. Protokol o Statutu Soudu, Jednací řád).

Řízení má 2 fáze – písemnou a ústní. Řízení je zahájeno podáním návrhu

⁹ TÝČ V. *Úvod do mezinárodního a evropského práva*. Brno : MU Brno, 2007. 71 s. ISBN 978-80-210-4253-7

(žaloby), která je vyhlášena v Úředním věstníku, žalovaná strana písemně odpovídá na žalobu = písemné stádium. Jeden ze soudců je zpravodaj, zjišťuje skutkový stav, pak ho posuzuje generální advokát, který předjímá budoucí rozhodnutí, soudce pak rozhodne – prostou většinou (separátní vota nejsou uváděna) v ústním stádiu (možno vyslechnout svědky, znalce, argumentace stran).

PRAVOMOCI:

ESD řeší agendu spornou i nespornou – konzultační. Nesporná – konzultační agenda je tradiční funkcí mezinárodních soudů působících při mezinárodní organizaci. Sporná agenda ESD zahrnuje rozhodování v první instanci a dále ESD působí jako odvolací soud proti rozhodnutím Soudu prvního stupně z důvodů právních.¹⁰

1.3.6 Soud první instance

VZNIK:

Z důvodů přetížení ESD podal žádost o vytvoření pomocného Soudu první instance. Tento Soud první instance vznikl až na základě Jednotného evropského aktu, a to rozhodnutím Rady. Naplno funguje od května 1991, kdy byl přijat jednací řád Soudu první instance.

SLOŽENÍ:

Soud první instance tvoří pouze soudci, jejichž počet je roven počtu členských států a jsou voleni na šest let.

FUNGOVÁNÍ:

Řízení má obdobně jako Evropský soudní dvůr dvě fáze – písemnou a ústní.

PRAVOMOCI:

Pravomoci jsou stanoveny v rozhodnutí Rady z roku 1988, není příslušný rozhodovat o předběžných otázkách a žalobách podaných členskými státy.

- Pracovněprávní spory mezi Společenstvím a jeho zaměstnanci.

¹⁰ POUZA D., ZAJÍČKOVÁ E. *Základy práva Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 61 s. ISBN 978-80-86708-45-4

- Spory vznikající v oblasti hospodářské soutěže (proti Komisi).
- Spory ze žalob jednotlivců (ne žaloby státu).
- Řízení vyplývající z aplikace smlouvy ESVO (dnes neaktuální).
- Řízení o náhradě škody.

1.3.7 Účetní dvůr

Stěžejním úkolem je finanční kontrola hospodaření Společenství. Kontroluje příjmy a výdaje rozpočtu EU. Zpracovává také zprávy, na jejichž základě EP provádí kontrolu rozpočtu Společenství. Sídli v Lucemburku.

SLOŽENÍ:

Účetní dvůr je tvořen 25 auditory, kteří jsou voleni Radou po konzultaci s EP na funkční období šesti let.

Účetní dvůr byl vytvořen Bruselskou smlouvou z 22. 7. 1975 z iniciativy EP, aby nahradil Kontrolní výbor (EHS a ESAE) a Účetního komisaře ESUO. JEA převzal Účetní dvůr jakožto poradní orgán, Smlouva EU jej zařadila mezi tzv. základní orgány, aniž by pozměnila jeho složení, fungování nebo pravomoci¹¹

1.3.8 Evropská centrální banka

ECB převzala od 1. 1. 1999 odpovědnost za implementaci evropské měnové politiky definované Evropským systémem centrálních bank. ECB drží výlučné právo na emisi euro-bankovek pro celé území EU.

Euro zahrnuje téměř 100 druhů mincí, protože v každé zemi Evropské měnové unie je stejný líc mince, ale na rubu jsou vyraženy národní symboly dané země. Euro má 12 druhů papírových bankovek. Eurobankovky navrhl v roce 1996 rakouský grafik, patrně s českými kořeny, Robert Kalina.¹²

¹¹ TICHÝ L., et al. *Evropské právo*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1999. 119 s. ISBN 80-7179-113-X

¹² HUBINKOVÁ Z. et al. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-1593-3

Dále odpovídá za cenovou stabilitu. ECB sídlí ve Frankfurtu. Jméno ECD je upsáno národními centrálními bankami dle stanovaných tabulek. ECB a její přidružené orgány jsou podřízeny zásadě nezávislosti vůči jakémukoliv politickému orgánu (dle čl. 130 SFEU).

SLOŽENÍ:

- **Výkonná rada** je správní orgán, který se skládá z prezidenta, viceprezidenta a čtyř dalších členů. Jmenuje ji ER kvalifikovanou většinou na základě doporučení Rady po konzultaci s EP a radou guvernérů. Členové Výkonné rady jsou příslušníky některého členského státu eurozóny. Funkční období je stanoveno na osm let. Opakované jmenování není možné. Eventuální rozhodnutí o odvolání některého člena z Výkonné rady může být přezkoumáno ESD.
- **Rada guvernérů** se skládá z členů Výkonné rady a z guvernérů národních centrálních bank členských států eurozóny. Schází se nejméně 10x do roka a přijímá rozhodnutí prostou většinou přítomných členů.
- **Generální rada** ECB se skládá z prezidenta a viceprezidenta ECB a guvernérů všech centrálních bank členských států. Zasedání Generální rady se mohou účastnit i ostatní členové Výkonné rady ale bez hlasovacího práva. Hlavním úkolem Generální rady je přezkum situace členských států mimo eurozónu a předložit report Radě o podmínkách jejich možného vstupu do eurozóny.

FUNGOVÁNÍ:

ECB může v mezích svých pravomocích vydávat nařízení a rozhodnutí. Národní centrální banky zůstávají instituce podle svého národního práva, avšak mají povinnost respektovat princip nezávislosti vůči nejrůznějším orgánům veřejné moci a státům. Členské státy byly povinny validovat postavení svých centrálních bank, tak aby vyhověli požadavku na nezávislost. Je-li guvernér národní centrální banky odvolán, může být toto postoupeno k přezkumu ESD. Národní centrální banky jsou povinny jednat podle pokynů ECB. Postavení národních centrálních bank, nečlenských HMU s Evropskou centrální bankou se řídí dohodou z 1. 9. 1998 (ÚV 2004 C 135/5).

1.3.9 Další pomocné orgány

- **Hospodářský a sociální výbor:** jedná se o čistě poradní orgán, který vystupuje v různých oblastech hospodářských a sociálních subjektů na komunitární úrovni. Každý čl. stát disponuje určitým počtem míst v HSV. Členové výborů jsou jmenováni jednomyslně Radou s funkčním obdobím stanoveným na čtyři roky. Maximální počet členů nesmí přesáhnout hodnotu 350.
- **Výbor regionů:** i tento orgán zařazujeme jako výlučně poradní orgán, který je sestaven ze zástupců místních a regionálních orgánů. Horní členský strop Výboru regionů je totožný s HSV a to tedy 350 členů.
- **Výbor pro zaměstnanost:** je poradní orgán vytvoření AS ze zástupců členských států v souvislosti se zavedením společné politiky zaměstnanosti
- **Finanční orgány:** sem můžeme zařadit instituce spadající pod měnovou unii EU - tzn. Evropská investiční banka viz. 1.3.10, Účetní dvůr 1.3.7.
- **Subsidiární orgány – agentury.** Hlavní orgány vytvářejí za účelem efektivního plnění obrovskou plejádu podpůrných orgánů, které nemohla Smlouva předjímat. Tyto orgány jsou zmiňované agentury, tj. orgány s právní subjektivitou, které regulují a plní úkoly jim zadané.

1.3.10 Evropská investiční banka

Nejedná se o oficiální orgán společenství, ale pouze o instituci obsaženo vně ES, založeno na právní subjektivitě dle čl. 266 SES. Členy EIB jsou členské státy.

Hlavními úkoly jsou usnadnění financování investičních programů v rámci Společenství. Využívá k tomu vlastních prostředků i prostředků z kapitálových trhů jako jsou půjčky a záruky. Tyto nástroje jsou používány prioritně pro klíčové investice v sektorech zemědělství, infrastruktury, životního prostředí, energie aj.

Evropská unie je seskupení 27 evropských států usilujících o politickou a ekonomickou integraci. Pojem byl zaveden tzv. Maastrichtskou smlouvou o Evropské unii, která byla schválena v prosinci 1991. Evropská unie tedy není ani pouhou konfederací států ani federálním státem ani mezivládní organizací. Dnes již běžně používaný pojem právo Evropské unie je pojmem mnohem širším než právo ES. Právo EU zahrnuje 3 základní pilíře.

2 Primární právo

Právo primární zahrnuje akty členských států, tedy subjektů mezinárodního práva, tzn. Subjektů, které se komukoliv podřizují pouze dobrovolně, označujeme toto právo jako primární právo společenství. Do této oblasti spadají hlavně veškeré mezinárodní smlouvy sjednané členskými státy, avšak ne ty, které sjednají orgány společenství. Akty členských států rozdělujeme do tří základních kategorií: zřizovací smlouvy, na které navazují subsidiární smlouvy a akty zástupců členských států

2.1 Zřizovací smlouvy

Zřizovací smlouvy společenství a další mezinárodní smlouvy je měnící nebo doplňující proces, který má jinou charakteristiku než ostatní běžné mezinárodní smlouvy. Tvoří totiž zároveň ústavu ES a právo odvozené od nich, přehled nejdůležitějších z nich:¹³

1. Pařížská smlouva (o zřízení ESUO, z roku 1951, platnost skončila 2002),
2. Římská smlouva (o zřízení EHS z r. 1957),
3. Římská smlouva (o zřízení Euroatomu, z r. 1957),
4. Úmluva o některých orgánech společných Evropským společenstvím (Slučovací smlouva z roku 1965),
5. Jednotný evropský akt (1986),
6. Maastrichtská smlouva o Evropské unii,
7. Amsterdamská smlouva o revizi Maastrichtské smlouvy o EU 1997,
8. Smlouva z Nice (2000),
9. Smlouva o ústavě pro Evropu (Ústava EU byla podepsána r. 2004, ale nevstoupila v platnost a proto není závazná).
10. Lisabonská smlouva.

K tomuto výčtu je třeba ještě doplnit smlouvy rozpočtové a smlouvy o přístupu nových členů

¹³ TÝČ V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. vyd. Linde Praha, 2004. 60-61 s. ISBN 80-7201-478-1

Pařížská smlouva o ESUO byla přijata 18. 4. 1951 šesti státy Belgií, Francií, Itálií, Lucemburskem, Nizozemskem a Německem s platností na 50 let. Tato smlouva založila společný sektorový trh v ekonomicky velmi úzké oblasti. ESUO mělo pravomoc v rámci své věcné působnosti přijímat přímo příspěvky od podniků, usměrňovat jejich investiční politiku atd. Jednalo se o první regionální organizaci, která měla nadstátní instituce se skutečnou normativní pravomocí a účinkem ve vnitřním právním řádu členských států.

Římská smlouva o zřízení EHS znamenala důležitý posun v chápání společenství. A to z důvodu ústupu ohrožení nedostatku energeticky důležitých surovin a to jak uhlí, oceli tak také atomového průmyslu, kde se energetický nedostatek neprojevil v očekávaných rozměrech. EHS kladlo za cíl vytvoření prostoru pro volný pohyb zboží vně celní unie, který by byl chráněný společným celním sazebníkem, doplněný o další liberalizační opatření – tj. Volný pohyb pracovníků, služeb, usazování (podnikání) a kapitálu včetně běžných plateb. V dalších krocích probíhala sblížování národních úprav ohledně překážek na společném trhu, v zemědělství, v dopravě aj. a sblížování politik států. Ohrožení inflací pro státy mělo být negováno Evropským měnovým systémem. EMS se zabýval správními dohodami mezi vládami členských států. V 80. letech 20. st. se dostavila stagnace, vyvstala nutnost přeměnit společný trh na vyšší formu spolupráce a to tedy trh vnitřní. Požadavek na vnitřní trh byl, aby se choval jako trh jediného státu. Toto bylo podpořeno v roce 1986 Jednotným evropským aktem. JEA stanovil termíny a formu implementace potřebných předpisů na 1. 1. 1993. Z dnešního hlediska bohužel je zřejmé, že vnitřního trhu nebylo úplně dosaženo a to minimálně v oblasti služeb.

Slučovací smlouva. Věcí, na níž se představitelé členských zemí dokázali i v období „krize“ integračního procesu v polovině šedesátých let shodnout, byla nutnost zjednodušení a zpřehlednění celého vnitřního mechanismu komunikace ve Společenství. Do té doby tři samostatně existující společenství (ESUO, EHS a EURATOM), byla nadále označovaná jako Evropská společenství (ES, European Communities). Sloučením orgánů se podařilo zaručit kontinuitu přijímaných rozhodnutí, zpřehlednit celý proces integrace a hlavně zefektivnit chod evropských institucí.

Smlouva byla podepsána 8. dubna 1965 v Bruselu a vstoupila v platnost 1. července 1967.¹⁴

Maastrichtská smlouva položila základy k politickému sjednocení Evropy. Tato smlouva byla podepsána již 7. února 1992 v Maastrichtu, avšak kvůli problémům s ratifikací vstoupila v platnost až 1. listopadu 1993. Problémy nastaly v Dánsku, kde souhlas s MS byl vysloven až v druhém kole a též v Německu, kde byla podána žaloba na neústavnost souhlasu parlamentu. MS sama sebe determinuje jako „nový stupeň uskutečňování stále užší unie evropských národů“. Skrývá řadu změn Smlouvy o založení EHS a Euratomu a obsahuje též zakládací akt Evropské unie, přestože sama tento proces neuzavírá. Maastricht znamenal první dílčí krok na cestě ke konečnému evropskému ústavnímu systému.

Přestavba společenství na unii si vyžádala hodně času a teprve 7. února 1992 bylo možno v Maastrichtu podepsat novou „Smlouvu o Evropském společenství“ a také Smlouvu o Evropské unii“, která měla spočívat na třech pilířích.¹⁵

Amsterodamská smlouva navazuje na MS v otázkách evropského ústavního systému. AS byla podepsána 2. října 1997 a v platnost vstoupila po ratifikaci členských států 1. května 1999. Amsterodamská smlouva inovuje Smlouvu o EU týkající se flexibility. Nově přináší možnost členským státům, kteří spolu hodlají blíže spolupracovat, využít instituce, mechanismy a procedury zakotvené ve Smlouvách Společenství. Po dosažení všech podmínek a povolení. Toto má za následek otevření prostoru pro budování vícerychlostní Evropy. I když pouze v ohraničeném a předem stanoveném rozsahu. Evropská unie po Amsterodamu nesubstituuje Evropská společenství, ačkoliv takovéto formulace bývají používány v médiích, ale v souladu s novými politikami a formami spolupráce je zastřešuje.

Smlouva z Nice přináší další významné úpravy zakládacích smluv s důrazem na národní aspekty. V platnost byla uvedena v únoru 2003. NS určuje nevyšší počet poslanců EP na 732. Přiznává Evropskému parlamentu větší váhu skrz zavedení spolurozhodovací procedury v oblastech zákazu diskriminace, otázek spojených

¹⁴ PITROVÁ M., FIALA P. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 83 s. ISBN 80-7325-015-2

¹⁵ PELTRÁM A. et al. *Evropská integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2009. 28 s. ISBN 978-80-247-2849-0

s občanstvím, v justiční spolupráci v civilních věcech, v oblasti průmyslové politiky či politiky soudržnosti. V rámci soudního systému bylo Radě poskytnuto oprávnění jednohlasného rozhodování o zřízení soudních senátů k odlehčení Soudu prvního stupně.

Lisabonská smlouva byla podepsána vedoucími představiteli EU 13. prosince 2007. Tím byl uzavřen několikaletý proces vyjednávání o institucionálních otázkách. LS mění stávající zakládající smlouvy o EU, aniž by je nahrazovala. Poskytla EU odpovídající právní rámec a nástroje pro řešení budoucích výzev a naplnění očekávání občanů. Hlavní body, které měla přinášet:

- Demokratičtější a transparentnější Evropa.
- Efektivnější Evropa.
- Evropa práv a hodnot, zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost.
- Evropa jako globální aktér.

Na konci schvalovací procedury bylo 3. listopadu 2009 ČR, která svým „ANO“ ukončila ratifikační proces.

Lisabonská smlouva je jakási „náhrada“ za neschválenou Smlouvu z Nice a Smlouvu o ústavě pro Evropu. Pozoruhodné je, že podle *acquis communautaire* jsou do Lisabonské smlouvy zahrnuty mimo jiné i obě tyto smlouvy se všemi jejich atributy, včetně všech zakládacích smluv, a v podstatě jsou do ní zahrnuty všechny dosavadní právní a nejen právní předpisy.¹⁶

Obecně lze konstatovat, že samotné zakládací smlouvy vytvářejí obrovský prostor pro expanzi evropského práva a Lisabonská smlouva tento prostor výrazně zvětšuje.¹⁷

2.2 Subsidiární smlouvy

Mimo zřizovacích smluv existují ještě další mezinárodní smlouvy mezi členskými státy. A to jsou ty smlouvy, jejichž objektem jsou věci náležící do kompetence Společenství a jsou sjednána na jeho půdě. Jedná se například

¹⁶ GRINC J. *Právo pro politology*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2010. 123 s. ISBN 978-80-247-2923-3

¹⁷ GRINC J. *Právo pro politology*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2010. 123 s. ISBN 978-80-247-2923-3

o Bruselskou úmluvu o pravomoci soudů a o uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních z roku 1968. V některých případech zřizovací smlouvy výslovně předpokládají sjednání subsidiárních smluv.

2.3 Akty zástupců členských států

Členové Rady přijímají usnesení na některých zasedání jako zástupci svých států a nikoliv jako členové Rady. V tomto ohledu se nejedná o akt Rady, ale o akt zástupců a bývá podle toho označován jako „rozhodnutí zástupců vlád členských států, kteří se sešli v Radě“. Právní povaha těchto aktů může být různá – od Mezinárodních smluv až po nezávazná stanoviska s čistě politickou autoritou

2.4 Normotvorba

Normotvorba je proces právních norem mající za cíl vytvoření pramenů evropského práva činností subjektů, které disponují legislativní pravomocí. Tvorbu práva chápeme jako postup o vytvoření psaného práva primárního (smluvního) a sekundárního (jak komunitárního, tak unijního).

Normotvorbu si můžeme dále představit jako proces, který je řízený předem determinovanými procedurálními pravidly, které jsou dále označovány jako legislativní proces. Na vývoji normativní úpravy legislativní procesu lze pozorovat jasné rysy, spočívající v odstraňování demokratického deficitu skrz posilování mandátu či role Evropského parlamentu.

3 Sekundární právo

Community acts – akty společenství se označují legislativní akty orgánů Společenství vydané na základě zřizovacích smluv. Mluví se zde o tzv. Sekundárním právu.

3.1 Druhy aktů

Sekundární akty můžeme dělit dle závaznosti na:

- Právně závazné legislativní přijímané na základě primárního práva:
 - Nařízení (regulations).
 - Směrnice (directives).
 - Rozhodnutí (decisions).
- Právně závazné nelegislativní zakládají na zmocnění v legislativním aktu:
 - *Delegované akty* s obecnou působností přijímá Komise, která doplňuje či pozměňuje nepodstatné prvky nařízení či směrnic. Musí obsahovat cíle, rozsah, obsah, dobu trvání přenesení pravomoci.
 - *Prováděcí akty* přijímá zásadně Komise, pouze výjimečně Rada. Slovo „prováděcí“ je povinnou součástí názvu akt.
 - *Akty SZBP mají zvláštní postavení i režim přijímání.*
- Právně nezávazné:
 - Doporučení (recommendations).
 - Stanoviska (opinions).
 - Další nezávazné akty.

Pro účely řízení před ESD je důležité dělení aktů individuálních - tj. rozhodnutí s adresátem, a normativních – tj. s obecnou působností. Volba právního základu závisí na příslušném ustanovení Smluv, které determinují pravomoci v daných otázkách a nejčastěji stanoví typ aktu. Vyskytují se však i případy, kdy orgánům je poskytována určitá volnost ve výběru typu aktu (nařízení, směrnice, rozhodnutí). Zde není hierarchie, a proto nelze vyloučit, že by nařízení mohlo upravovat směrnici, pokud zvolený právní základ umožňuje použití obou typů aktů.

3.1.1 Nařízení

Je charakterizováno jako závazný akt normativní povahy (právní normativní akt). Je to pravidlo obecně závazné a to jak na úrovni jednotlivých členských států, tak na úrovni Společenství. Dále je závazné ve všech svých částech a platí v okamžiku vstupu v platnost bezprostředně ve všech členských státech. Všechny orgány členského státu, správní úřady i soudy jsou povinny nařízení aplikovat. Nařízení vytlačuje, nahrazuje vnitrostátní právo všech členských států, pokud je vnitrostátní právo v rozporu či chybí. Základní charakteristiky nařízení

- komunitární charakter,
- přímá použitelnost.

Nařízení může být přijímáno Radou, Radou společně s Evropským parlamentem, Komisí a Evropskou centrální bankou

3.1.2 Směrnice

Směrnice je typická právní instituce komunitárního práva, které ve vnitrostátních právních řádech nemá obdobu. Podstata směrnice zakládá právo, resp. výsledek, kterého má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům. Ve srovnání s nařízením vidíme shodné znaky – všeobecně závazný normativní právní akt. Rozdíl shledáváme u adresáta, kde u nařízení mohou být jak členské státy, tak i jednotlivci. Kdežto adresáti směrnic jsou výhradně členské státy. Implementace směrnice se provádí jejím zapracováním, přejmutím do vnitrostátního práva. V případě, že vnitrostátní právní předpisy jsou v souladu se směrnicí, není třeba ji zavádět. Implementace směrnice má za následek právní sblížení, ne však totožné znění. Důraz je kladen na výsledek a nikoliv na cestu.

Používání směrnice v komunitárním právu má svůj původ v rozdílnosti členských států, ať již historické, právní, kulturní apod. Mezi některými státy nacházíme natolik odlišné pozadí, že využití směrnice s jejími specifickými rysy může velmi dobře posloužit. Integraci členských států můžeme zajistit dvěma způsoby:

- *Unifikací práva*, tzv. "tvrdým způsobem" prostřednictvím nařízení, kdy určitá otázka upravena výlučně komunitárním právem, které nahradí případnou vnitrostátní legislativu.

- *Sbližování práva*, tj. "měkkým způsobem" užitím směrnic, jež stanoví právní rámce a cíl, kterého má být dosaženo. Účel směrnic je naplněn její následnou implementací do vnitrostátního práva. V praxi je pak používáno vnitrostátní právo, které bylo korigováno dle směrnice.

"Obdobu směrnic v českém vnitrostátním právu nenalezneme. V členských státech obecně není rámcová legislativa zpravidla potřebná. Česká republika je unikátním státem s jednotným právem."

3.1.3 Rozhodnutí

Rozhodnutí je závažným dokumentem pro své adresáty, teda přesně vymezené subjekty, ve všech uvedených částech. Adresátem mohou být FO, PO nebo členské státy. Přesná vymezení jsou nutná pro to, aby nemohlo dojít k záměně s nařízením.

Zvlášť významným typem rozhodnutí jsou rozhodnutí ESD:

- Autoritativní výklad práva EU.
- Zaplňování mezer v psaných pramenech práva EU.
- Dovozování nepsaných pramenů práva.

3.1.4 Doporučení a stanovisko

Dle článku 249/5 SES se jedná o nezávazné druhy právních aktů. Adresát je nemusí respektovat, avšak mohou mít vliv na ochranu dobré víry. V případě doporučení příslušného orgánu Společenství se nemohou spojovat s ním právní následky negativní. Doporučení skrývá pozitivní posouzení způsobu chování. Stanoviska posuzují právně relevantní instituce prostřednictvím příslušných orgánů ES.

3.1.5 Jiné sekundární předpisy

Mimo právních norem přesně determinovaných v čl. 249 SES můžeme narazit na další sekundární právní předpisy a to například na bílé knihy, usnesení, sdělení zápisy, prohlášení, rozhodnutí jiná než 249 SES. Tyto předpisy můžeme označit za právně závazné jen, a pokud tomu odpovídá jejich obsah. V každém ohledu musí být přijaty na základě primárního práva.

3.2 Proces přijímání a revize sekundárního práva EU

Přijímání legislativním postupem řádným – standardním, anebo zvláštním přijímá a reviduje Rada, vždy za účasti EP. Legislativní systém EU, tak kvůli Radě jakožto orgánu výkonné moci zůstává odlišný od svých demokratických členských států, kde o zákonech rozhodují národní parlamenty.

4 Terciální právo

Mimo primárního práva se vyskytovalo ještě další doprovodné - terciální právo. To představuje mezinárodní smlouvy, které mezi sebou uzavírají členské státy k plnění úkolů, které stanovuje evropské právo, nebo k usnadnění fungování EU. Bází na které se staví je čl. 293 SES, a to v oblasti ochrany osob a jejich práv, dále pak zamezení dvojího zdanění, vzájemného uznávání společností a uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů.

5 Obecné právní principy

Bez ohledu na náhled, zdali obecný princip práva je pramenem vůbec, nemůžeme přehlížet ty skutečnosti, že ESD implikuje též pravidla Společenství a jeho práva, která jsou obsažena nejen v ustanovení práva psaného, ale že mohou být odvozena z obecných zásad právních.

5.1 Platnost

Platností se rozumí skutečnost, že právní norma se stala součástí právního řádu. Byly splněny formální předpoklady jejího přijetí a byla řádně vyhlášena.

5.2 Závaznost

Právní závaznost normy vyjadřuje skutečnost, že subjekty závazné normy jsou povinny se podle ní chovat. Závaznost primárního práva je určena mezinárodním právem veřejným. K závaznosti sekundárního práva se čl. 288 SFEU vyjadřuje značně jasněji. Nařízení má obecnou závaznost, tj. je závazné erga omnes, je závazné ve všech svých částech. Směrnice zavazuje stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž forma a prostředky jsou ponechány vnitrostátní správě. Rozhodnutí je závazné pro toho, pro koho je určeno ve všech svých částech. Doporučení a stanoviska nejsou závazná, pokud nejde o obsahově o jiný druh aktu (doporučení s obsahem částečného nařízení atd.).

5.3 Uveřejnění a účinnosti

Dle čl. 254/1,2 SES a jednacího řádu Rady je třeba nařízení, směrnice a rozhodnutí uveřejnit v tzv. Úředním věstníku EU. Toto nese konstitutivní následky pro platnost právního aktu. Jiné právní akty ES potřebující ke své účinnosti oznámení, tomu komu jsou určeny. Následky zamýšlené právním aktem nastávají nikoliv uveřejněním nebo oznámením, ale okamžikem vstupu v účinnost. Směrnice a nařízení vstupují v účinnost v jimi stanovený okamžik, jinak dvacátý den po svém vyhlášení, v některých případech však vstupují v účinnost oznámením dle čl. 254/3. Důležitým požadavkem z hlediska právního státu je povinnost odůvodnění právních aktů.

5.4 Formální náležitosti právních aktů

Jsou stanovené primárním právem a diferencují dle toho, zda mají či nemají vliv na platnost a účinnost daného právního aktu. Porušení některých těchto bodů může vést k žalobě o neplatnost či nenabití účinnosti.

5.4.1 Označení

Nemá vliv na platnost právního aktu, ale je významné jak pro legislativní, tak pro administrativní procesy. Stejně jako pro předběžné konstatování jeho právních účinků. Označení právních aktů je seskupení čísel, která dávají tušit jednotlivý typ aktu:

- Nařízení: pořadové číslo / ročník (čtyři číslice), např. 1012/2008
- Směrnice: ročník (čtyři číslice) / pořadové číslo, např. 2000/15
- Rozhodnutí ESD: pořadové číslo / ročník (dvě číslice), např. 33/41

5.4.2 Právní základ, odůvodnění a odkazy

Právní akty EU musí obsahovat:

- Právní základ.
- Odůvodnění.
- Odkaz na návrhy a stanoviska, na nichž se zakládají.

6 Systém právní ochrany. Judikáty ESD

EU je "společenství práva", jehož důležitou součástí je soudní přezkum právnosti právních aktů a jejich aplikace.

Čl. 220 SES označuje za hlavní funkci ESD zajišťování a dodržování práva při výkladu a provádění Smlouvy. Soulad s právem je chápán široce, jedná se o soulad se striktně formulovanými pravidly, ale i soulad s duchem, smyslem a účelem nejen zřizovacích smluv, ale i pramenů sekundárního práva, jež svůj původ ze Smlouvy odvozují. ESD svými rozhodnutími zajišťuje autoritativní výklad zřizovacích smluv a aktů komunitárních institucí, zaplňuje mezery psaného komunitárního práva (zejména formulace principů o vztahu komunitárního práva a práva členských států) a dovozuje obecné zásady právní. Judikatura ESD však není pramenem práva z hlediska své právní formy, nýbrž z hlediska svého obsahu. Jedná se tedy o její faktickou, nikoli formálně právní závaznost, která by mohla svým precedentálním charakterem vést k rigidnímu přebírání již přijatých závěrů, aniž by ESD mohl svou judikaturou pružně reflektovat vývoj komunitárního práva.

ESD disponuje nejvyšší a spolu s k němu přiřazeným Soudem prvního stupně jedinou soudní mocí ve všech otázkách práva ES. Právní ochrana ES je nejčastěji požadována v těchto otázkách:¹⁸

6.1 Řízení o porušení smlouvy

Dle čl. 226 Smlouvy o založení ES se jedná o přezkum chování státu vůči povinnostem, které mu ukládá právo Společenství. Toto řízení umožňuje validovat jednání státu ze strany Společenství. Právo postihovat členské státy má Komise, která cílí na ochranu zájmů Společenství jako celku. To umožňuje efektivnější kontrolu nad dodržováním povinností států, než kdyby rozhodnutí, zda provést taková opatření vůči členskému státu porušujícímu závazky z komunitárního práva, leželo jen na vládě státu jiného. Jiný stát by mohl od zahájení procesu upustit v duchu svých vlastních zájmů. Stát může žalovat jiný stát pro porušení povinností vyplývajících ze Smlouvy o ES, avšak tento článek č. 227 nebývá téměř nikdy aplikován a to z důvodu politické senzitivity. Většinu údajných porušení unijního práva členským státem, které prošetřuje

¹⁸ EVROPSKÁ KOMISE. *ABC práva Evropských společenství*. 5. vyd. Praha : Informační centrum Evropské unie, 2001. 82-90 s. ISBN 80-239-2561-X

Komise, je podnícen jednotlivci či společností, které podávají ke Komisi stížnosti, dále pak Komise provádí šetření z vlastní iniciativy a pouze nepatrná část řízení bylo podloženo peticemi nebo na popud Evropského Parlamentu.

Judikát zabývající se porušení smlouvy Star Fruit¹⁹ – 247/87 (1989), kde skutkový stav byl následující: A.s. se sídlem ve Francii došla k názoru, že francouzská úprava zásobování trhu banány je v rozporu s čl. 30(28) a násl. SES. Požádala EK, aby podle čl. 169 (226) SEHS zahájila s Francií řízení o porušení smlouvy a vedlo ke zrušení kvót pro dovoz banánů ze třetích států, a uhrazení škod, které jí zavedením omezení dovozu vznikla. EK ve lhůtě 2 měsíců nezahájila řízení o porušení smlouvy, proto A.S. sama podala žalobu podle čl. 173 (226) a 175 (228) SEHS. Komise reagovala svým podáním, kde označila žalobu jako nepřijatelnou.

Generální advokát: aktivní legitimaci má jen EK a členské státy, soukromá osoba nemůže podat návrh SD, předpokladem je rozhodnutí, kterým byla porušena smlouva, EK nemá povinnost zahájit řízení – je na jejím uvážení. Výsledný rozsudek, kdy žaloba tvrdila, že EK porušila smlouvu tím, že opomněla rozhodnout o podání žaloby. Z čl. 169 (226) SEHS z toho vyplývá, že EK není povinna zahájit řízení, a je vyloučeno, aby na ní jednotlivec vyžadoval stanovisko. Navíc ve skutečnosti žalobkyně žádá učinit právní akty, které se jí bezprostředně nedotýkají, a proto by nemohly být napadeny žalobou na neplatnost. Žaloba je nepřijatelná.

6.2 Žaloba na neplatnost

Dle čl. 230 Smlouvy o založení ES může ESD validovat legalitu aktů přijatých společně Evropským parlamentem a Radou, akty Rady, Komise a Evropské Centrální Banky či akty Evropského parlamentu vedoucí k třetím osobám, mimo doporučení a stanovisek. Zmíněné úkony musí mít takovou právní váhu, která je závazná a schopná ovlivnit právní zájmy stěžovatele tím, že vyvolá změnu v jeho právní pozici. Předložit tuto žalobu mohou členské státy, Evropský parlament, Rada, Komise – tzv. privilegovaní žalobci, který nemají za povinnost dokládat další zájem či podmínky k získání aktivní legitimace. Naproti tomu tzv. semi-privilegovaní žalobci, Účetní dvůr a Evropská centrální banka mohou podat žalobu dle čl. 230 k ochraně jejich práv. Podmínky pro ostatní, neprivegované žalobce PO a FO jsou složitější. Neprivilegovaní

¹⁹ Soudní dvůr [online]. [cit. 2011-08-07]. Dostupný z WWW: <http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-T-0024-1990-200406797-05_00.html>

stěžovatelé mohou podávat žalobu pouze proti rozhodnutí, které je jim určeno, nebo proti rozhodnutí, byť vydané ve formě nařízení, anebo také proti rozhodnutí, které bylo určeno jiné osobě, pokud se stěžovatele (FO / PO) přímo a individuálně dotýká.

Plaumann²⁰ – 25/62 (1963) v.EK

Skutkový stav následující: dovozce mandarinek podal žalobu proti rozhodnutí EK, kterým zamítla žádost SRN o povolení částečného zrušení dovozních cel na mandarinky do Německa. EK popírala přípustnost žaloby podle čl. 173 (230) SEHS, protože rozhodnutí je adresované členskému státu a Plaumann není bezprostředně a osobně dotčen. Rozsudek: podle čl. 173 (230) SEHS může podat žalobu FO nebo PO proti rozhodnutí adresovaného jiné osobě, pokud se jí bezprostředně a osobně týká. EK tvrdí, že „jiné osoby“ nejsou čl. státy. Pojem se nesmí vykládat restriktivně. Rozhodnutí bylo adresováno Spolkové vládě a je pro ni závazné. Dovozece mandarinek je v tomto případě dotčen z důvodu obchodní činnosti (okruh těchto osob není omezený), kterou může vykonávat kdokoliv, a proto ho nelze individualizovat jako adresáta. Návrh na vyslovení neplatnosti je tedy nepřijatelný.

6.3 Žaloba na nečinnost

Dle čl. 232 Smlouvy o založení ES opravňuje vyžadovat po instituci Společenství, aby jednala v případech, kdy má povinnost vydat určité rozhodnutí, akt a neučinila, tak čímž by porušila Smlouvu o ES. Žalobu mohou podávat členské státy a jiné instituce Společenství a Evropská centrální banka ve sféře její kompetence. Fyzické a právnické osoby mohou podat žalobu v případech, kdy orgán Společenství nevydal akt této osobě určený jiný než doporučení nebo stanovisko. Článek 232 jasně ukládá povinnost, aby akt Společenství byl adresován zainteresované osobě stěžovatele. Žaloba dle výše uvedeného článku je možné pouze tehdy, pokud byl příslušný orgán předem vyzván, aby jednal. Pokud se orgán instituce Společenství nevyjádří ve lhůtě dvou měsíců od výzvy stěžovatele, může být podána žaloba na nečinnost v další lhůtě dvou měsíců. V případě pozitivního výsledku ze strany žalobce musí být ze strany instituce Společenství v rozumné době učiněny kroky v duchu rozsudku soudu.

²⁰ Přístup k právu Evropské unie [online]. [cit. 2011-08-07]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=cs,cs&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=490252:cs&page=&hwords=null>>

6.4 Žaloba o náhradu škody

Zakotvena v čl. 235 a 288 o založení ES. Cílem této žaloby je kompenzace škody, zapříčiněné v rámci výkonu povinností instituce ES. V případě nejistoty, zda užit čl. 230 (neplatnost) či čl. 288, stěžovatelé často podávají oba nároky. Pro případ mimosmluvní odpovědnosti Společenství nahrazuje dle obecných zásad společných právním řádům členských států škodu způsobenou orgány nebo zaměstnanci při výkonu jejich pozice. Toto ustanovení poskytuje ESD mandát rozhodnout, co považuje za obecné principy společně různým členským státům, a rozvíjet soubor pravidel komunitárního práva regulující tuto problematiku. Soud zde neimplementoval striktní podmínky k aktivní legitimaci. Náhradu škody lze požadovat, pokud jde o protiprávní charakter aktu. A to nejen aktivní jednání, ale i opomenutí, kdy instituce poruší právní povinnost vyplývající z komunitárního práva, který jim údajně způsobil škodu. V případě, že jde o obecně aplikovatelný legislativní akt zahrnující opatření ekonomické politiky, Společenství není odpovědné za škodu jako důsledek tohoto jednání dle čl. 235/288, pokud nedojde k dostatečně závažnému porušení nadřazeného práva (superior rule of law) na ochranu jednotlivce.

6.5 Žaloby zaměstnanců

Podle čl. 234 o založení ES jde o právně poměrně jednoduchou agendu, která má však obrovský objem podaných žalob. Zachycuje spory mezi zaměstnanci orgánů EU a těmito orgány, které z důvodu soudních imunit neřeší obecné soudy a příslušné podle procesních pravidel státu, kde má daný orgán sídlo, ale v první instanci Soud pro veřejnou službu.

6.6 Řízení o opravných prostředcích

Zakotveno ve čl. 255 odst. 1 Smlouvy o založení ES, čl. 110 a násl. Procesního řádu ES. Popisuje souvislost mezi Soudním dvorem a Soudem prvního stupně je upraven tak, že proti všem rozhodnutím Soudu prvního stupně je možné se odvolat k ESD a to pouze v právních otázkách. Tento nástroj se může opírat o nepřislusnost Soudu prvního stupně, o procesní chybu, kterou byly poškozeny zájmy dotčeného nebo o porušení práva Společenství Soudem prvního stupně. Je-li takový právní nástroj přípustný a odůvodněný, může pak ESD zrušit rozhodnutí Soudu prvního stupně. Pokud se případ nachází v již pokročilém stadiu s dostatkem prověřených informací, může

ESD rozhodnout v dané věci, jinak je předána zpět k novému rozhodnutí Soudu prvního stupně, který je vázán již právním posouzením ESD.

6.7 Předběžná právní ochrana

Vyplývá z čl. 242 a 243 Smlouvy o založení ES. Žaloby podané u ESD a u Soudu prvního stupně ani právní prostředky proti rozhodnutím Soudu prvního stupně u ESD nemají žádný odkladný účinek. Jako vyrovnávací prostředek je možné podat žádost o odklad uplatnění napadeného opatření nebo žádost o přijetí předběžného opatření. Podloženost se posuzuje dle tří kritérií: ²¹

- Výhled na úspěch v hlavním řízení („*fumus boni juris*“) jedná se předpokládané množství úspěšnosti, která je posouzena při souhrnném předběžném přezkumu, kdy žadatel prezentuje své důkazy.
- Naléhavost opatření je posuzována podle požadovaného opatření potřebné pro odvrácení závažné a nenapravitelné škody ve směru od navrhovatele. Jako podmínky pro posouzení slouží druh a závažnost právního provinění a jeho negativní účinky na žadatelovo jmění a další předměty právní ochrany. Finanční škoda je považována za těžkou a nenapravitelnou škodu pouze v případech, kdy žadatelovo vítězství v hlavním řízení škodu plně nenahradí.
- Zvážení zájmů: Nevýhody, které hrozí žadateli při zamítnutí prozatímního opatření, jsou zváženy ve vztahu k zájmu ES na okamžitém provedení opatření i ve vztahu k nevýhodám, které postihnou třetí subjekty v případě přijetí předběžného opatření.

6.8 Řízení o předběžné otázce

Zachyceno ve čl. 234 Smlouvy o založení ES, též označované jako prejudiciální řízení je velmi zvláštním institutem práva ES související s aplikací tohoto práva vnitrostátními soudy členských států. Soudy členských států užívají toto právo naprosto běžně tam, kde se například vnitrostátní subjekt domáhá svých práv vyplývajících z práva ES vůči orgánu členského státu nebo naopak orgán členského státu postihuje protiprávní jednání z hlediska práva Společenství. Právo ES je tedy běžně uplatňováno vnitrostátními soudy.

²¹ EVROPSKÁ KOMISE. *ABC práva Evropských společenství*. 5. vyd. Praha : Informační centrum Evropské unie, 2001. 85-86 s. ISBN 80-239-2561-X

Judikatura Soudního dvora a částečně i Jednací řád ESD determinuje možnosti, ve kterých soud, který má povinnost předložit předběžnou otázku, tak učinit nemusí a to v následujících případech:²²

- Předběžná otázka předložená Soudnímu dvoru je identická s otázkou, o které již Soudní dvůr rozhodl.
- Odpověď na předběžnou otázku může být jasně vyvozena z existující judikatury Soudního dvora.
- Odpověď na předběžnou otázku nepřipouští žádnou rozumnou pochybnost, jak otázku vyřešit.

Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta rozhodne usnesením s odůvodněním, které obsahuje odkaz na předchozí rozsudek nebo na příslušnou judikaturu.

6.9 Odpovědnost členských států za porušení práva Společenství

Členské státy odpovídají za škody, které byly způsobeny jednotlivci porušením práva ES, přičítaným státu. ESD 5. března 1996 vyřkl zásadní rozsudek v právních věcech C-46/93 „Brasserie du pleur“ a C-48/93 „Factortame“. Tento rozsudek o odpovědnosti spadá do skupiny dřívějších rozsudků o přednosti práva ES, o bezprostředním účinku ustanovení práva ES a o uznání základních Společenství vlastních práv. Soudní dvůr je označován za nutný doplněk bezprostředního účinku, který mají předpisy práva ES, z jejichž porušení vyplývá vznik škody. Tím značně roste možnost jednotlivce zasazovat se o dodržování a aplikaci práva Společenství ve vztahu ke státním orgánům všech tří mocí (výkonné, zákonodárné, soudní). ESD rozšiřuje své judikáty z rozsudků „Francovich a Bonifaci“. Zatímco tehdy byla odpovědnost státu omezena na ten případ, kdy jednotlivci vznikla škoda tím, že nedošlo k včasnému provedení směrnice, která jednotlivci poskytovala subjektivní práva, ale neobsahovala žádné bezprostřední účinky, vyjadřuje nejnovější rozsudek všeobecný stav odpovědnosti, který zahrnuje každému státu přičitatelné porušené práva Společenství.

Příslušný judikát: Francovich – 9/90 (1990) v. Itálie

Skutkový stav: Itálie nerespektovala lhůtu pro transponování směrnice o ochraně

²² OUTLÁ V. et al. *Právo Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 170 s. ISBN 978-80-7380-084-0

pracovníků v případě nesolventnosti zaměstnavatele, a byla rozhodnutím SD odsouzena pro nečinnost. V důsledku nečinnosti nebyla zajištěna ochrana, Francovich a Bonifaciová neobdrželi peníze a podali žalobu, soud odsoudil podniky k zaplacení, ale ty byly v úpadku. Obrátili se na italský stát, aby jim poskytl záruku podle směrnice nebo odškodnění.

Předběžná otázka zněla, zda se lze dovolávat bezprostředního účinku směrnice před národním soudem a existuje odpovědnost státu za škody způsobené nesplněním povinnosti z KP. ESD vydal rozsudek, že neprovedená směrnice zakládá jednotlivcům práva. Otázkou je, zda jsou bezpodmínečná a přesná.

Založení fondu bylo tedy možné ve spolupráci s dalšími subjekty a ty nebyly povinny z neprovedené směrnice – nelze se jich dovolat před národním soudem. Stát je odpovědný za porušení povinnosti učinit opatření k zajištění výkonu závazku podle KP. Nárok na odškodnění je podmíněn nesplněním výsledku, který předpokládá směrnice, obsah práv je identifikovatelný ze směrnice, je příčinná souvislost mezi škodou a porušením závazku.

6.10 Odpovědnost členských států za právní akty a za nečinnost

Tuto odpovědnost vystihují tři předpoklady, které v zásadě jsou totožné předpokladům odpovědnosti, které v obdobných situacích podléhají Společenství:

- Záměrem normy Společenství, která byla porušena, musí být propůjčení práv jednotlivci.
- Porušení musí být dostatečně závažné tzn., že stát musí zjevně a podstatně překročit hranice svých kompetencí. Toto posouzení je záležitostí vnitrostátních soudů, které jsou jediné příslušné pro zjištění věcného obsahu a závažnosti porušení práva společenství. ESD ve svém rozsudku určuje základní směry pro orientaci vnitrostátních soudů. Podle toho patří k základním faktorům, které musí příslušný soud případně zohlednit, míra jasnosti a přesnosti porušeného předpisu, velikost prostoru, jež porušený předpis vymezuje vnitrostátním orgánům nebo institucím Společenství, otázka, zda bylo porušení úmyslné či neúmyslné, neomluvitelnost eventuálního právního omylu a okolnost, že způsob schování orgánu Společenství možná přispěl k tomu, že národní opatření nebo praktiky byly opomenuty nebo zaváděny a zachovávány způsobem, který odporuje právu ES. Každopádně

je porušení práva Společenství zřejmé a podstatné, když toto porušení pokračovalo navzdory vydání rozsudku v řízení o předběžné otázce anebo v případě trvalé judikatury ESD, z níž vyplývá porušení povinností při daném chování.

- Existence bezprostřední příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti členského státu a vznikem škody postiženým osobám. Při konstatování existence dostatečně závažného provinění proti právu Společenství není třeba dokazovat zavinění (úmysl nebo nedbalost).

6.11 Odpovědnost za porušení práva Společenství národními soudy

Dle ESD není přípustná diskuse o tom, že zásady odpovědnosti platí i pro třetí moc, tzn. pro soudy. Jejich rozsudky jsou tedy přezkoumatelné nejen vyšší instancí, nýbrž navíc – pokud vznikly při zanedbání či porušení norem práva ES – při řízení o náhradu škody před příslušnými soudy členského státu. Při tomto řízení musejí být v rámci zjišťování porušení práva ES při dotyčném rozsudku znovu přezkoumány taktéž materiální otázky, které se týkají práva ES, aniž by se při tom příslušný soud mohl dovolávat na eventuální závaznost rozsudku specializovaného soudu. Partnerem příslušných vnitrostátních soudů pro případné otázky vkladu nebo platnosti zpochybněných norem práva ES nebo také souladu vnitrostátní úpravy odpovědnosti s právem Společenství je opět ESD, který se touto problematikou může zabývat v rámci řízení o předběžné otázce (čl. 234 o založení ES).

7 Postavení práva ES a členských států

ESD formuloval 2 základní zásady, které vymezují postavení práva ES nad členskými státy. Jedná se o přímý účinek a přednost práva ES před právem členských zemí. Tyto hlavní zásady budou níže rozepsány a popsány

Kompletní principy ES:

1. Přímá použitelnost
2. Přednost
3. Přímý účinek
4. nepřímý účinek
5. Vynutitelnost ve formě sankcí za porušení práva EU:

7.1 Zásada přímého účinku

Zásada přímého účinku norem práva EU může založit práva a povinnosti jednotlivců, kterých se mohou dovolávat u národních soudů.

Van Gend en Loos – 26/62 (1963)

Nizozemská přepravní společnost dováží formaldehyd ze SRN. Ten byl přeřazen do jiné tarifní položky celního sazebníku a tím zvýšeno clo. Společnost podala žalobu ke správnímu soudu a požadovala vrácení předmětné částky s tím, že je v rozporu s čl. 12 SEHS (zákaz zavádění nových cel a zvyšování stávajících). Předběžná otázka: má čl. 12 bezprostřední účinek? Cílem SEHS je zavedení společného trhu, který se dotýká přímo občanů. Čl. 12 vyhláší jasný a bezpodmínečný zákaz, který znamená povinnost států zdržet se. Není doplněn žádnou výhradou států a nevyžaduje ke svému provedení žádný legislativní zásah států. SEHS zavedla povinnost čl. států s důsledkem zlepšení postavení jednotlivce a proto se jich jednotlivec může dovolat přesto, že není jejich adresátem.

"Pojem přímého účinku právních norem Společenství lze vymezit s ohledem na článek 249 (189) Smlouvy ES a na četná rozhodnutí Soudního dvora takto: právní norma má přímý účinek, přiznává-li jednotlivcům (fyzickým nebo právnickým osobám) práva nebo ukládá-li jim povinnost, a to sama bez prostřednictví jiné právní normy."

V českém právu můžeme najít obdobu zásady přímého účinku, která je determinovaná bezprostřední vnitrostátní závazností. Podmínky přímého účinku,

jejichž splnění je vyžadováno u všech komunitárních právních norem a stejně tak u práva primárního a mezinárodních smluv, určil Soudní dvůr ES v řadě svých rozhodnutí.

Norma musí být:

- Jasná a jednoznačná.
- Nepodmíněná, nezávisající na uplynutí určité lhůty nebo dodatečných opatřeních, které by orgány ES nebo členských států musely přijmout.
- A neponechávat žádnou volnost uvážení orgánům Es ani členským státům.

7.1.1 Druhy přímého účinku

Přímý účinek nemusí být vždy zcela konkrétní, úplný. Úplný přímý účinek, často nazývaný „horizontální přímý účinek“, způsobuje, že se jednotlivec může komunitární právní normy dovolávat i vůči jiným jednotlivcům. Naproti tomu částečný přímý účinek, nazývaný „vertikální přímý účinek“, oslabuje použití této normy a dovoluje jednotlivci dovolávat se jí pouze vůči orgánům státu. Orgán státu se ESD pokusil definovat v rozhodnutí Foster v British GAS, kde ve dvou nezávislých odstavcích byly stanoveny podmínky pro vymezení, zda se jedná o orgán státu či nikoliv.

7.1.2 Přímý účinek směrnic

Směrnice je právní akt adresovaný pouze členským státům, kterým stanoví povinnost dosáhnout předpokládaného standardu. Jako taková není určena k tomu, aby působila přímo ve vztahu k jednotlivci. Na rozdíl od nařízení proto směrnice obecně přímý účinek nemá.

Členské státy však, ať už záměrně či nikoliv, často selhávaly v implementaci směrnic do vnitrostátního práva. Důsledkem byla skutečnost, že právní standard byl různý ve státech, které povinnosti implementovat směrnici dostaly a ve státech, které tak neučinily. Evropský soudní dvůr v reakci na tuto skutečnost přiznal i směrnicím tzv. oslabený přímý účinek.²³

²³ TÝČ V. *Právo Evropské unie*. Karviná, 2008. Slezská univerzita v Opavě. Distanční studijní podpora 57 s.

7.2 Zásada nadřazenosti EP

Nadřazenost práva (primátu) nad vnitrostátním právními řády je dalším z kamenů práva Společenství. Tato zásada může být používána pouze v těch ustanoveních práva Společenství, která mají přímý účinek v členských státech. Tzn., nejedná se o nadřazenost celého právního řádu Společenství nad právním řádem členského státu. Princip nadřazenosti je též označován jako primát, supremacy či primauté. Projevuje se v případech rozporu mezi konkrétní normou práva Společenství a konkrétní normou práva členského státu, dopadají-li obě na tentýž právní vztah. Zachycení tohoto vztahu není výslovně stanoven v žádné ze zřizovacích smluv, avšak byl z nich vyvozen a formulován Soudním dvorem v několika rozhodnutích.

Primát práva Společenství zakládá na třech vlastnostech právního systému:

- Společenství zakládá na omezení svrchovaných práv členských států. Má svou svrchovanost ve vymezených oblastech, kde již neexistuje svrchovanost členských států. Proto v těchto oblastech musí být svrchovaným právem právo Společenství, které substituuje vnitrostátní právo.
- Právo Společenství je autonomní, nezávislé na právu mezinárodním i vnitrostátním členských států, čímž se stává nenapadnutelné zvnějšku.
- Právo Společenství je právem společným pro všechny členské státy, tedy právem regionálně kodifikovaným. Bez primátu nad jednotlivými (a rozličnými) právními řády členských států by ztratilo smysl. Musí být aplikováno ve všech členských státech stejně, jednotně a ve stejném rozsahu a se stejnou právní silou.

Flaminio Costa ²⁴ – 6/64 (1964)

Itálie znárodnila podniky na výrobu a rozvod elektřiny a jejich majetek převedla na ENEL. Flaminio Costa (advokát, akcionář a spotřebitel) napadl oprávněnost faktury za elektřinu a znárodňovací akt vedoucí k vytvoření monopolu ENEL, jejichž vytváření SES nedovoluje. Podal žalobu ke smírčímu soudci v Miláně a dožaduje se podání předběžné otázky na interpretaci čl. 37 (31) a dalších o st. monopolech. Itálie namítá absolutní nepřípustnost předběžné otázky a chce aplikovat jen národní právo. SEHS vytvořila vlastní právní řád, použitelnost KP se nemůže lišit od práva členských států,

²⁴ Přístup k právu Evropské unie [online]. [cit. 2011-08-07]. Dostupný z WWW: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61964J0006:EN:NOT> >

přednost KP je potvrzena čl. 189 (249) a nařízení jsou závazná a bezprostředně použitelná v členských státech aplikační přednost je možné aplikovat čl. 177 (234) a vznést otázku výkladu Smlouvy.

Čl. 37 (31) zakazuje státní monopoly obchodní povahy. Je věcí rozhodujícího soudce ve věci samé posoudit předmětný produkt.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval obsáhlým tématem Evropského práva. Pokusil jsem se zachytit vše podstatné, odlišné od běžných systémů vnitrostátních, tak aby byl ukázán kontrast a největší rozdíly oproti jiným mezinárodním smlouvám či paktům. Téma je velmi specifické a mimo podkladů pro další a hlubší studium si těžko bude nacházet další uplatnění. Toto téma jsem bral jako výzvu zachytit aktuální stav práva ES s cílem definovat prameny a souvztažnosti mezi jednotlivými předpisy.

EU stejně jako celý svět se po celosvětové krizi nachází na prahu obrovských fiskálních problémů, které mají dopad i na vývoj aktuální legislativy. Avšak jak je patrné na případu řeckých potíží, že státy eurozóny potvrzují co si před více jak 50ti lety předsevzaly a to společnou a stabilní Evropu. Jistě bude následovat mnoho dalších jednání a bude zajímavé sledovat vývoj ohledně těchto problémů. My se však rozkolu ES ani EU obávat nemusíme, stojí na pevných a stabilních právních základech.

Věřím, že jsem práci pojal, tak aby mnoho dalších studentů mohli tuto práci využívat jako zdroj informací a našla si tedy uplatnění praktické.

Seznam použitých zdrojů

Literární přehled

1. BALDWIN R., WYPLOSZ CH. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1
2. EVROPSKÁ KOMISE. *ABC práva Evropských společenství*. 5. vyd. Praha : Informační centrum Evropské unie, 2001. 116 s. ISBN 80-239-2561-X
3. EVROPSKÁ SPOLEČENSTVÍ. *Evropský parlament*. Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2008. 51 s. ISBN 928-232-283-1
4. GRINC J. *Právo pro politology*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-2923-3
5. HUBINKOVÁ Z. et al. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 280 s. ISBN 978-80-247-1593-3
6. OUTLÁ V. et al. *Právo Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 387 s. ISBN 978-80-7380-084-0
7. PELTRÁM A. et al. *Evropská integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2849-0
8. PITROVÁ M., FIALA P. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2
9. POUZA D., ZAJÍČKOVÁ E. *Základy práva Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 156 s. ISBN 978-80-86708-45-4
10. SPIRIT M. *Úvod do studie práva*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2010. 192 s. ISBN 978-80-247-3290-9
11. SVOBODA P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. 328 s. ISBN 978-80-7400-313-4
12. TICHÝ L., et al. *Evropské právo*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1999. 915 s. ISBN 80-7179-113-X
13. TÝČ V. *Právo Evropské unie*. Karviná, 2008. Slezská univerzita v Opavě. Distanční studijní podpora
14. TÝČ V. *Úvod do mezinárodního a evropského práva*. Brno : MU Brno, 2007. 100 s. ISBN 978-80-210-4253-7
15. TÝČ V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. vyd. Linde Praha, 2004. 306 s. ISBN 80-7201-478-1

Elektronické zdroje

1. Esoudní dvůr Evropské unie [online]. [cit. 2011-08-04]. Dostupné z WWW: <<http://curia.europa.eu>>
2. Přístup k právu Evropské unie [online]. [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu>>

Seznam použitých zkratk

- AS – Amsterdamská smlouva
- ES – Evropská společenství
- EK, komise – Evropská komise
- EP – Evropský parlament
- ER – Evropská rada
- EU – Evropská unie
- ECB – Evropská centrální banka
- EHS – Evropské hospodářské společenství
- EMS – Evropský měnový systém
- ESD – Evropský soudní dvůr
- ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli
- ESVO – Evropské sdružení volného obchodu
- FO – Fyzická osoba
- HMU – Hospodářská měnová unie
- HSV – Hospodářský a sociální výbor
- JEA – Jednotný evroský akt
- LS – Lisabonská smlouva
- MPV – Mezinárodní právo veřejné
- MS – Maastrichtská smlouva
- NS – Niceská smlouva
- OSN – Organizace spojených národů
- PO – Právnická osoba
- Rada – Rada EU
- SES – Slouva o založení Evroského společenství
- SEU – Smlouva o Evropské unii
- SFEU – Smlouva o fungování EU
- SZBP – Společná zahraniční a bezpečnostní politika